

Naturdatakonferansen
10.november 2021

Kvalitetsnorm for villrein

Vemund Jaren
fagdirektør

Villrein

- Norsk ansvarsart
- Stor betydning for europeisk natur- og kulturarv
- Viktig begrunnelse for flere av våre nasjonalparker og store verneområder
- Villrein (caribou) på den globale rødlista fra 2016 p.g.a stor bestandsnedgang i Nord-Amerika
- Foreløpig foreslått på den norske rødlista 2021 av Artsdatabanken (NT)
- Viktigste utfordringer er tap og oppsplitting av leveområder og alvorlig sykdom

Om villrein i Meld. St. 14 *Natur for livet*

Regjeringen vil

- For å konkretisere og operasjonalisere forvaltningsmålet og kunne vise hvilke tiltak som påvirker villreinen positivt eller negativt, ***vurdere om det skal utvikles en kvalitetsnorm for villrein***

NML § 13(*kvalitetsnormer for naturmangfold*)

- Kongen kan fastsette **retningsgivende** kvalitetsnormer for naturmangfoldet, bl.a. om forekomsten av en art eller utbredelsen eller økologisk tilstand av en naturtype.
-
- Blir en kvalitet fastsatt i en norm etter denne loven ikke nådd, eller er det fare for dette, bør myndigheten etter denne lov i samråd med andre berørte myndigheter **utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd**. Planen kan bl.a. gå ut på at det fastsettes nærmere forskrifter med hjemmel i denne eller andre lover.

Oppdrag

Stortingets vedtak 23.mai 2016:

- *Stortinget ber regjeringen utarbeide en kvalitetsnorm for villrein....*
- Oppdrag fra KLD til Miljødirektoratet:
Utvikle faggrunnlag og levere forslag til kvalitetsnorm for villrein innen 31.12.2017
- Oppnevnt uavhengig ekspertgruppe ledet av NINA

Forslag til kvalitetsnorm for villrein

www.nina.no

1400

Miljøkvalitetsnorm for villrein

Forslag fra en ekspertgruppe

Morten Kjørstad, Siri Wølneberg Bøthun, Vegard Gundersen, Øystein Holand, Knut Madslien, Atle Mysterud, Ingrid Nerhoel Myren, Tor Punsvik, Knut Røed, Olav Strand, Torkild Tveraa, Hans Tømmervik, Bjørnar Ytrefhus & Vebjørn Veiberg (red.)

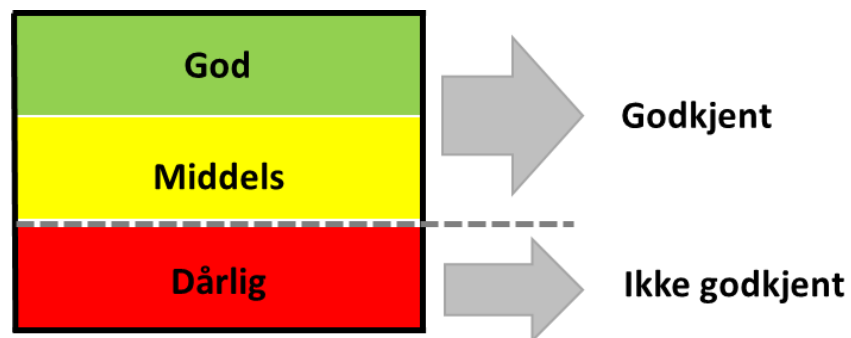
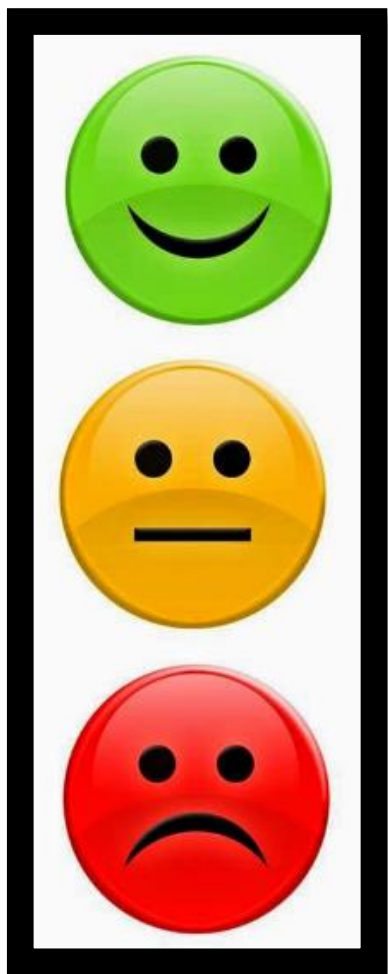

- Forslag til kvalitetsnorm med høringsnotat oversendt til KLD 1.juni 2018
- Sendt på bred høring 02.12.19 med høringsfrist 03.03.20
- Bygger i all hovedsak på NINA Rapport 1400

Norsk institutt for naturforskning

Standardklassifisering - villrein

- Tiltaksorientert
- Ikke gi inntrykk av å ha mer kunnskap/forståelse enn det som er reelt
- Statusvurdering for siste fem år
- Vurdering av trend og usikkerhet
 - Sikker trend → grunnlag for endret klassifisering

Delnormer og måleparametere

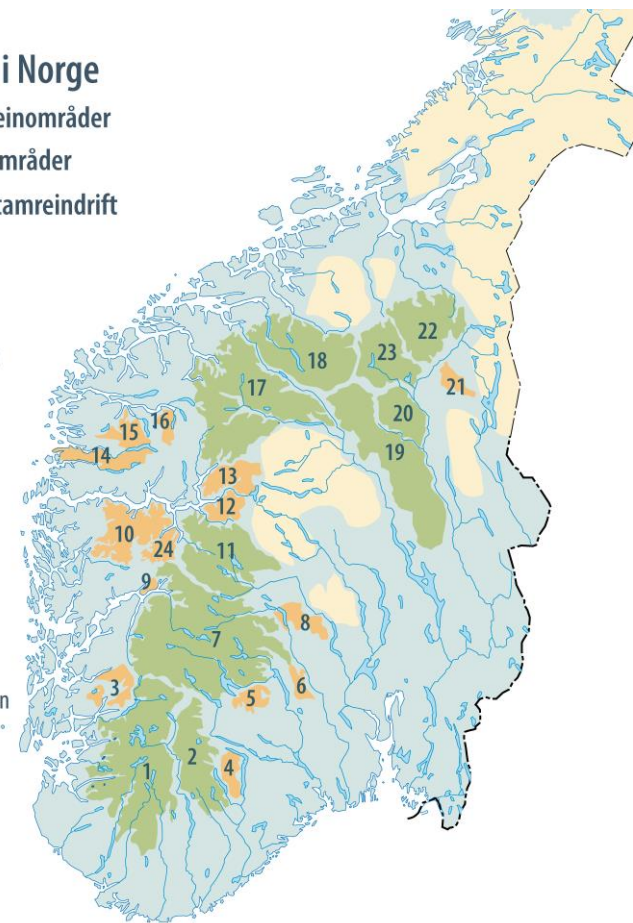
Delnorm	Måleparameter
Bestandsforhold	Datokorrigert høstslaktevekt for simlekalv
	Antall eldre (≥ 3 år) bukker per voksen (≥ 1 år) simle
	Antall kalver per 100 simle og ungdyr
	Genetisk variasjon
	Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom
Lavbeiter	Lavbiomasse
Leveområde og menneskelig påvirkning	Funksjonell arealutnyttelse
	Funksjonelle trekkpassasjer

- Ikke skille mellom store og små villreinområder
- Normvurdering hvert 5. år
- Den dårligste måleparameteren/
delnormen bestemmer

Villreinområder i Norge

- Nasjonale villreinområder
- Andre villreinområder
- Områder med tamreindrift

- Setesdal Ryfylke
- Setesdal Austhei
- Skaulen Etnefjell
- Våmur - Roan
- Brattefjell - Vindeggen
- Blefjell
- Hardangervidda
- Norefjell - Reinsjøfjell
- Oksenhalvøya
- Fjellheimen
- Nordfjella
- Lærdal - Årdal
- Vest - Jotunheimen
- Sunnfjord
- Førdefjella
- Svartebotnen
- Reinheimen-Breheimen
- Snøhetta
- Rondane
- Sølnkletten
- Tolga Østfjell
- Forollhogna
- Knutshø
- Raudafjell

Delnorm 1 - kalvevekt

- God indikator på kalvens ressurstilgang gjennom sommeren og moras ressurstilgang gjennom vinteren
- Korrigert for fellingsdato og kjønn - simlekalv per 04.09.

Dårlig	Middels	God
< 15	15 – 18	> 18

Delnorm 1 - kalvevekt

- Innsamlingen av slakteveker på kalv må forbedres
- Jegerne legger selv inn veide veker i «Sett og skutt» eller hjorteviltregisteret

Delnorm 1 - eldre bukker >3 år per simle

- Betydning for vekstpotensialet i bestanden
- Tidspunkt for bedekning og kalving
- Estetiske og høstingsrelaterte hensyn
- Føre var-prinsipp
- Kartlegges ved strukturtelling etter jakt

Dårlig	Middels	God
< 0,20	0,20 – 0,35	> 0,35

Delnorm 1 – kalv per 100 simle/ungdyr

- Påvirket av simlenes vekt, kondisjon og nære reproduktive historikk
- Predasjon
- Kartlegges ved kalvetellinger om sommeren

Dårlig	Middels	God
< 35	35 – 50	> 50

Delnorm 1 – tap av genetisk variasjon

- Viktig for miljøtilpasning og levedyktighet over tid
- Fragmentering
- Effektiv bestandsstørrelse

Dårlig	Middels	God
> 3 %	$3 < \text{tapt variasjon} > 0 \%$	0 %

Delnorm 1 – alvorlige meldepliktige sykdommer

- Mangler systematisk helseundersøkelse
- I lys av skrantesjuka (CWD) - en nødvendig måleparameter

Dårlig	Middels	God
Påvist spredning av alvorlig meldepliktig sykdom	[ikke benyttet]	Ikke påvist alvorlig meldepliktig sykdom

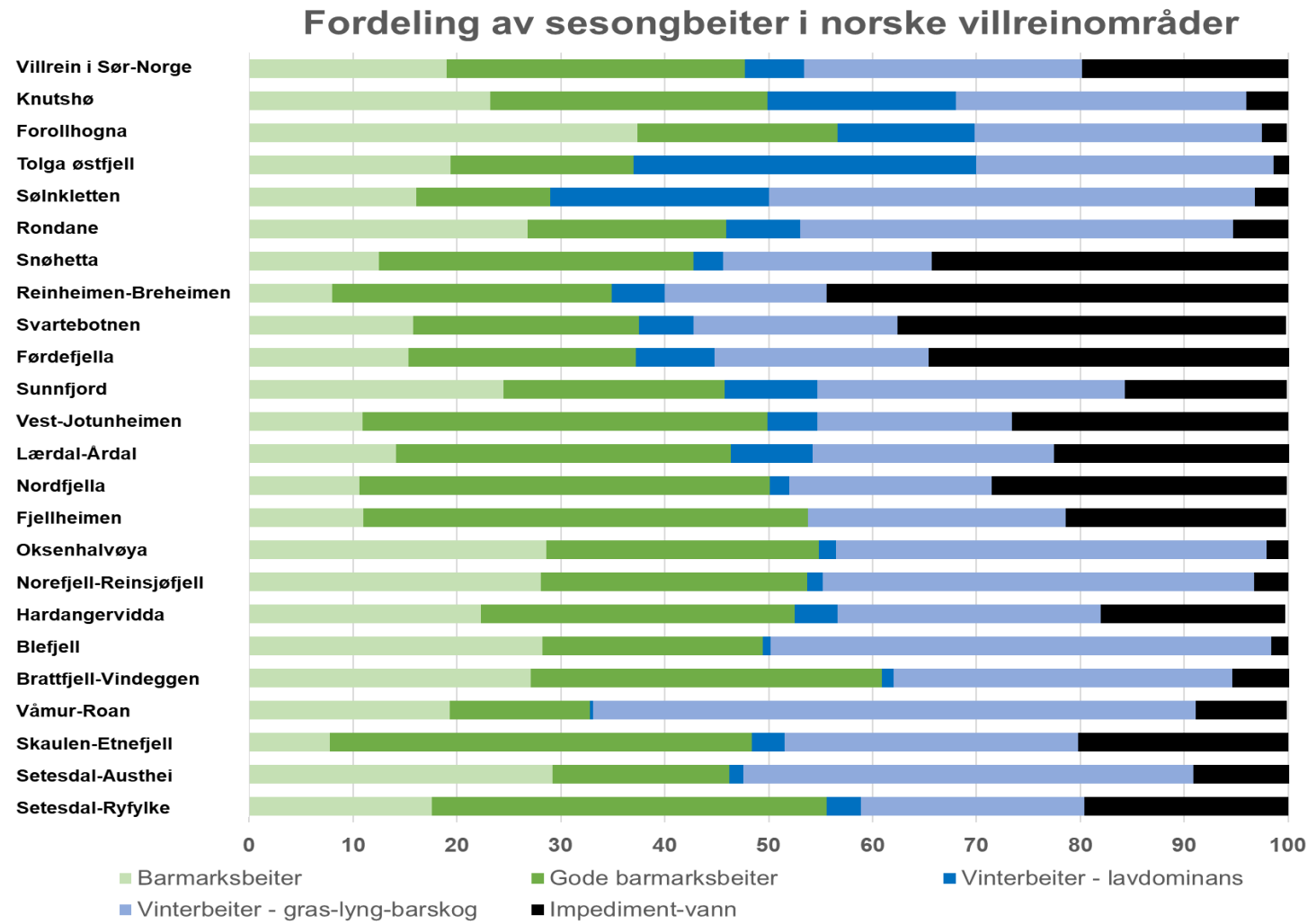

Delnorm 2 – Lavbeiter

- Sommerbeite bestemmer vekst og størrelse på dyra, vinterbeite bestemmer hvor mange dyr som kan overleve
- Viktige og sårbare beiteressurser
- Tar lang tid å gjenoppbygge slitte lavbeiter
- Stor forskjell i forekomst mellom villreinområder
- Basert på fjernmåling (satellittdata) med bakkeverifikasjon fra noen områder

Dårlig	Middels	God
< 132 g/m ²	132 – 220 g/m ²	> 220 g/m ²

Fordeling av sesongbeiter

Delnorm 3 – leveområde og menneskelig påvirkning

- Menneskelig arealbruk
 - Problematisk for reinen
 - Problematisk å måle effekt og identifisere sikre årsakssammenhenger
- Ta utgangspunkt i reinens bruk av området

Delnorm 3 – leveområde og menneskelig påvirkning

- Fokusområder
- Funksjonsområder
 - **Funksjonell arealutnyttelse**
 - Sommerbeiteområder
 - Vinterbeiteområder
 - Kalvings- og oppvekstområder
 - **Funksjonelle trekkpassasjer**
- Vurdert for 10 siste år. Sammenholdt med forventning basert på siste 50 år.

Delnorm 3

a) Funksjonell arealutnyttelse

- Klassifikasjon av funksjonell arealutnyttelse blir gjort med utgangspunkt i såkalte *fokusområder* - områder hvor det er identifisert utfordringer knyttet til arealinngrep og menneskelig aktivitet.
- To forhold blir vurdert:
 - 1) Grad av arealunnnvikelse siste 10 år sammenlignet med forventningen basert på siste 50 år.
 - 2) Samlet areal av fokusområder med redusert bruk gitt som andel av totalarealet til den aktuelle typen funksjonsområde.

		Grad av arealunnnvikelse i fokusområdene	
		50 – 90 %	> 90 %
Omfang av arealunnnvikelsen i fokusområder i forhold til arealtilgang av sommerbeite, vinterbeite og kalvingsområder	Lite		
	Middels		
	Stort		

Delnorm 3

b) Funksjonelle trekkpassasjer

- Klassifiseringen av funksjonelle trekkpassasjer er basert på vurderingen av endret bruk (reduisert krysningsfrekvens eller økt krysningshastighet) av historisk viktige trekkpassasjer mellom funksjonsområder.
- To forhold blir vurdert:
 - 1) Reinens bruk av slike passasjer siste 10 år sammenlignes med forventningen basert på siste 50 år
 - 2) For trekkpassasjer med nedsatt funksjonalitet (50-90 %, >90 %) skal det angis hvilket omfang dette har på villreinens arealbruk.

		Grad av nedsatt bruk i trekkpassasje	
		50 – 90 %	> 90 %
Omfang av influensområdet til trekkpassasjen i forhold til arealtilgang av sommerbeite, vinterbeite og kalvingsområder	Lite		
	Middels		
	Stort		

Helhetsvurdering

	Bestands- forhold	Lavbeiter	Leveområde og menneskelig påvirkning	Helhets- vurdering
Villreinområde 1				
Villreinområde 2				
Villreinområde 3				
Villreinområde 4				

Miljødirektoratets vurdering og anbefaling

- Kvalitetsnormen vil danne grunnlag for en mer systematisk, enhetlig og målrettet forvaltning av de 24 villreinområdene i Norge
- Redusert usikkerhet og økt kvalitet på beslutninger som påvirker villreinbestandene
- Vil gi et godt uttrykk for den samlede belastning på villreinområdene
- Viktig verktøy for å vurdere virkningen av de regionale planene og bidra til å prioritere innsatsen knyttet til planenes handlingsprogrammer

Resultater av høringen

- 76 høringsinstanser har gitt uttalelse
- God bredde av ulike aktører
- Departementet har kommentert merknadene i Kongelig resolusjon
- Bred enighet om at kvalitetsnorm for villrein bør etableres

Viewpoint Snøhetta
Foto: Ketil Jacobsen

Generelle merknader

- Funksjonen til kvalitetsnormen i arealforvaltningen
- Krav om styrket lokal medvirkning i arbeidet med klassifisering, påvirkningsanalyser og tiltaksplaner
- Tilstrekkelige økonomiske ressurser og ansvarsdeling for arbeidet med innsamling av grunnlagsdata
- Tidsrammer for arbeidet med klassifisering og tiltaksplaner

Det gjelder å finne gode partnere....
Foto: Vemund Jaren

Noen merknader til de enkelte artiklene som er tatt til følge

- **Artikkel 3:**
Mål om god kvalitet i stedet for middels? For de nasjonale villreinområdene og på lengre sikt.
- **Artikkel 4:**
*Lokal representasjon i arbeidet med klassifisering av det enkelte villreinområde.
Klassifisering hvert 4.år i stedet for hvert 5.år.*
- **Artikkel 5:**
Formulering av hensyn til annen eksisterende virksomhet i området.

Fra Forollhogna villreinområde
Foto: Vemund Jaren

Fastsetting av kvalitetsnormen

- [Kvalitetsnorm for villrein \(*Rangifer tarandus*\)](#) ble fastsatt ved [Kongelig resolusjon 23.06.20](#)
- Trådte i kraft straks
- Dokumentet finnes på Lovdata, med vedlegg som beskriver klassifiseringssystemet (I), og klassifisering etter de tre delnormene Bestandsforhold (II), Lavbeiter (III) og Leveområde og menneskelig påvirkning (IV).

Iverksetting av kvalitetsnormen (1)

- Brev med orientering sendt fra Miljødirektoratet 04.09.20 til villreinutvalg og villreinnemnder, med kopi til berørte statsforvaltere, fylkeskommuner, kommuner m.fl.
- Alle de 24 villreinområdene omfattes av og klassifiseres etter kvalitetsnormen
- Første gangs vurdering og klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene fra høsten 2021 og de øvrige fra høsten 2023
- Deretter full gjennomgang og klassifisering hvert 4.år
- Bevilget 4 mill. kr i statsbudsjettet for 2020 og 2021 til etablering og drift av kvalitetsnormen, samt 1,5 mill. kr til tiltak i villreinområder

Iverksetting av kvalitetsnormen (2)

- Ei nasjonal ekspertgruppe oppnevnt av Klima- og miljødepartementet i samråd med berørte departementer har ansvar for analyser og selve klassifiseringen
- Suppleres med to lokale representanter for hvert villreinområde etter forslag fra Villreinrådet i Norge
- Oppnevnt i juni 2021, ledes og administreres av NINA
- Gjennomført oppstartsmøte 01.-02.november

Mandat for ekspertgruppa

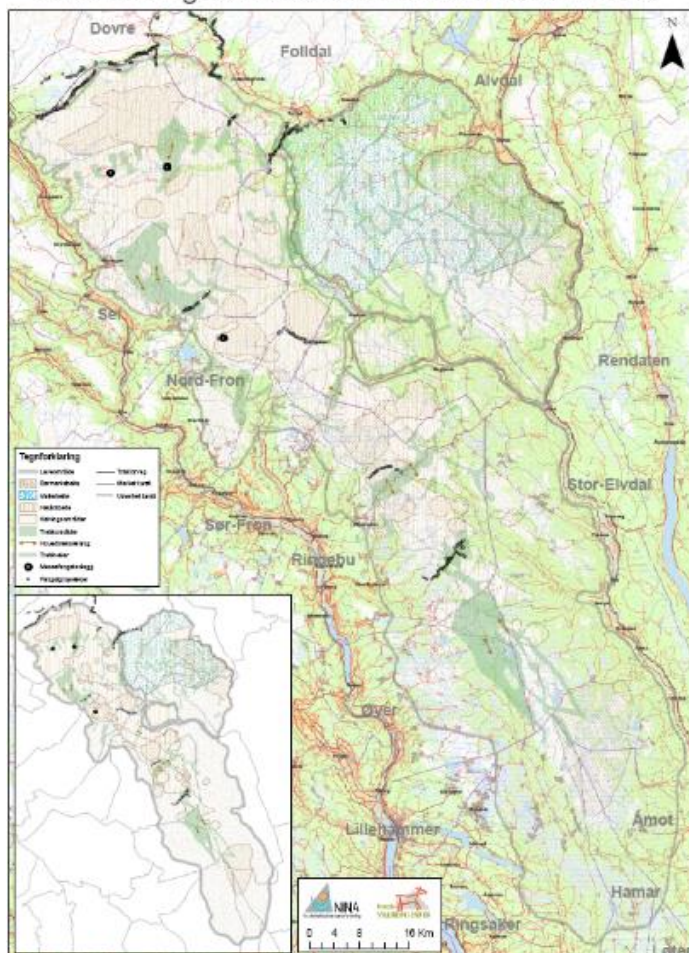

- Gjennomføre klassifisering av hvert enkelt villreinområde i henhold til kvalitetsnorm for villrein
- Vurdere om datagrunnlaget er godt nok for de enkelte måleparametere, og gi råd om nødvendige forbedringer før neste klassifisering
- Gi råd om metodeutvikling som kan bidra til mer presis klassifisering og mer effektiv drift av arbeidet med kvalitetsnormen
- Gjennomføre påvirkningsanalyser som kan klarlegge årsakene til at et villreinområde ikke oppfyller kravene til middels eller god kvalitet

Kartlegging av villreins leveområder

Rondane og Sør-Innkletten villreinområder - 2008

For nærmere kartfotografier, se Jostedal, 7. mai 2008. Utviklet i Rondane - Sør-Innkletten. Størrelse og innhold: 100% Repertori 500-875. Alle villreinområder er også digitalt på G-reiserett for naturforvaltning i villreinområder: <http://natura2000.no/villreinomrader.asp>
© 2008 - 2009 Miljødirektoratet

- Gjennomføres av Norsk villreinsenter
- Oppnevnt prosjektgruppe for hvert villreinområde
- Bruk av erfaringsbasert lokalkunnskap og eksisterende stedfesta registreringer, herunder GPS-data
- Gjennomgang/revisjon av funksjonsområder og fokusområder nødvendig grunnlag for kvalitetsnormen, delnorm 3
- Kartleggingsmal ferdigstilt 2020
- Resultatene presenteres som *kartfortellinger*

Påvirkningsanalyser

- Dersom et villreinområde får status ikke godkjent etter kvalitetsnormen, skal det gjennomføres en påvirkningsanalyse for å klarlegge årsakene
- Påvirkningsfaktorer omtalt i NINA-rapporten:
 - Klima
 - Predasjon
 - Lokal og regional forvaltning
 - Effekter av sauebeiting
 - Ferdsel
 - Helse
- Påvirkningsanalyse gjennomføres av samme ekspertgruppe som forestår klassifiseringen etter normen, herunder med bistand av lokale ressurspersoner

Tiltaksplaner

Storvassdammen og Steinsbuskardet
Foto Vemund Jären

Tinnhølen, Hardangervidda
Foto Vemund Jären

- Resultater fra påvirkningsanalyser gir grunnlag for utvikling av tiltaksplaner som kan bidra til at kvalitetsmålene likevel blir nådd
- Bør utvikles i samråd med andre berørte sektormyndigheter
- Klima- og miljødepartementet fastsetter hvilke tiltaksplaner som skal utarbeides
- Kan også omfatte områder der det *er fare for* at kvalitetsmålene ikke blir nådd (negativ trendutvikling)
- Forutsettes gjennomført i regi av forvaltningen, nødvendig med lokal medvirkning

Prop 1 S (2021 – 2022)

Villrein

Regjeringa vil i 2022 følgje opp kvalitetsnorma for villrein. Klima- og miljødepartementet vil i samråd med andre aktuelle departement framover vurdere planar for korleis kvaliteten kan bli nådd for dei villreinområda som i 2021 vart klassifiserte til dårleg tilstand.

Oppsummering

- Kvalitetsnormen for villrein er et helhetlig **kunnskapssystem**
- Bidrar til å sette fokus på villreinens livsvilkår i **alle** 24 villreinområder
- Vil særlig heve kunnskapsnivået i områdene som tidligere ikke har vært en del av det nasjonale bestandsovervåkingsprogrammet
- Kvalitetsnormen er **retningsgivende**, på samme måte som de regionale planene
- Vil bidra til å måle effektene av de regionale planene og planenes handlingsprogrammer
- Klassifiseringen vil legge grunnlag for å prioritere, finansiere og gjennomføre tiltak for å forbedre situasjonen i villreinområder som ikke oppnår middels eller god kvalitet
- Det er Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte myndigheter som avgjør om og hvordan tiltaksplaner skal utarbeides
- Det vil være nødvendig med sterk lokal medvirkning og god samordning med andre prosesser i villreinområdene

Et liv på vandring – villreinen som «paraplyart»

Foto: Vemund Jaren

Foto: Olav Strand